

Sygn. akt SDI 42/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Andrzej Ryński

Protokolant Anna Kuras

w sprawie G. S.

obwinionego z art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy o radcach prawnych i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu, bez udziału stron

w dniu 13 stycznia 2017 r.,

z urzędu w przedmiocie wznowienia postępowania w sprawie zakończonej
orzeczeniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z
dnia 17 lutego 2016 r.,

utrzymującym w mocy orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowiej
Izby Radców Prawnych z dnia 17 czerwca 2015 r.,

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.
w zw. z art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6
lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. 2016, poz. 233) wznowia
postępowanie zakończone orzeczeniem Wyższego Sądu
Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 17 lutego
2016 r. i uchyla orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej
Izby Radców Prawnych z dnia 17 lutego 2016 r., oraz utrzymane nim

w mocy orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych z dnia 17 czerwca 2015 r., a na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 64 ust. 1 i art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. 2016, poz. 233) postępowania dyscyplinarne umarza, zaś kosztami postępowania - na podstawie art. 70⁶ ust. 2 ustawy o radcach prawnych - obciąża Krajową Izbę Radców Prawnych;

2. wydatkami postępowania wznowieniowego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z dnia 17 czerwca 2015 r. Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych orzekł wobec radcy prawnego G. S. jako karę łączną karę pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego. Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy orzeczeniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 17 lutego 2016 r. W dniu 1 września 2016 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację obrońcy obwinionego, uznając ją za oczywiście bezzasadną.

Pismem z dnia 15 września 2016 r. G. S. poinformował Sąd Najwyższy, że z dniem 30 maja 2016 r. został pozbawiony prawa wykonywania zawodu i usunięty w listy radców prawnych. Wniósł o „unieważnienie wyroku z dnia 1 września 2016 r.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności ustalić należy, czy pismo G. S. skierowane na posiedzenie w celu rozważenia wznowienia postępowania z urzędu (jako sygnalizacja wznowienia z urzędu), może być procedowane w tym trybie. Podkreślić należy, że w układzie, w którym kasacja obwinionego radcy w tej sprawie została już uprzednio rozpoznana i oddalona, do ingerencji w prawomocne postępowania dyscyplinarne może dojść tylko poprzez ewentualne wznowienie postępowania. Od razu należy zaznaczyć, że – zdaniem tego składu Sądu Najwyższego – ten nadzwyczajny tryb zaskarżenia prawomocnie zakończonego postępowania dyscyplinarnego może być stosowany w oparciu o przepis art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych (dalej jako u.r.p.), który w sprawach nieuregulowanych odsyła do

odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego (tak: W. Kozielowicz, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy, Biblioteka sądowa, Warszawa 2016, s. 119-120; jak się wydaje także - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., VI KZ 5/12; odmiennie: K. Dudka, Stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych uregulowanych w prawie o adwokaturze oraz ustawie o radcach prawnych, Prawo w działaniu 2014/18, s. 54-55; P. Czarnecki, Odpowiednie stosowanie kodeksu postępowania karnego w przepisach dyscyplinarnych adwokatów i radców prawnych [w:] P. Wiliński [red.], Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r. Przewodnik po zmianach, Lex 2015; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2012 r., VI KZ 14/12, Lex nr 1228526). Zaakcentować trzeba mocno, że wypowiedzany w orzecznictwie oraz piśmiennictwie pogląd co do tego, że przepis art. 74¹ u.r.p. nie może stanowić podstawy prawnej do prowadzenia postępowania wznowieniowego na gruncie ustawy o radcach prawnych nie jest poparty jakimkolwiek argumentem. Co więcej, w postanowieniu z dnia 15 listopada 2012 r., VI KZ 14/12 Sąd Najwyższy co do zasady dopuścił możliwość prowadzenia postępowania o wznowienia postępowania, aczkolwiek uznał, iż przepis art. 74¹ u.r.p. nie może stanowić podstawy prawnej do sięgnięcia po instytucję wznowienia postępowania dyscyplinarnego. Zaznaczyć należy, że w postanowieniu tym nie wskazano, jaki to inny przepis prawa daje podstawę do stosowania instytucji wznowienia postępowania, skoro sama ustawa o radcach prawnych nie zawiera własnej regulacji w zakresie wznowienia postępowania, a żaden inny przepis tej ustawy nie nawiązuje ani wprost ani pośrednio do wznowienia postępowania. W przywołanych powyżej publikacjach, w których stawiana jest teza o niemożności stosowania rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego w ustawie o radcach prawnych czy ustawie prawo o adwokaturze także brak jest argumentacji. Nie jest również tak, aby to kwestia „odpowiedniego” stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego w obu tych ustawach (art. 95 n pkt 1 - prawo o adwokaturze oraz art. 74¹ pkt 1 ustawa o radcach prawnych) wykluczała w ogóle możliwość „transponowania” na grunt tych regulacji korporacyjnych przepisów o wznowieniu postępowania. Dostrzec należy, że instytucja wznowienia postępowania przewidziana jest wprost

w ustawach: z dnia 27 lipca 2001 r. - prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 2062 - art. 126), z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r., poz. 177), czy też w ustawie z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (t.j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 522 – art. 99-105). W systemie sądownictwa korporacyjnego innych zawodów prawniczych (sędziowie, prokuratorzy) przewidziano możliwość wznowienia postępowania, przy czym co istotne, co do prokuratorów także obok kasacji. Nie widać zatem żadnego powodu by twierdzić, że ten nadzwyczajny środek zaskarżenia nie przysługiwał adwokatom i radcom prawnym. Na pewno nie jest takim powodem istnienie w obu tych ustawach kasacji, która przysługuje do Sądu Najwyższego. Ten nadzwyczajny środek dostępny jest przecież także na gruncie prawa o prokuraturze, czy w ustawie o izbach lekarskich. Wprawdzie kasacja nie przysługuje stronom w ustawie prawo o ustroju sądów powszechnych, ale w tej ustawie Sąd Najwyższy jest z kolei sądem II instancji. Trzeba także mieć na uwadze, że wznowienie postępowania oparte jest na innych niż kasacja podstawach. W sytuacji gdy odpowiedzialność dyscyplinarna ma charakter *quasi* represyjny i skutkować może wydaleniem z zawodu, a więc bardzo poważnymi reperkusjami dla osób wykonujących zawody prawnicze, w tym adwokatów czy radców prawnych, to twierdzenie, że przepisy obu ustaw regulujących wykonywanie tych profesji w zakresie, w jakim odsyłają w sprawach nieuregulowanych do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego nie dają podstawy w ogóle do stosowania przepisów tego Kodeksu w zakresie wznowienia postępowania (Rozdział 56) jest nieuprawnione. W pierwszej kolejności wypada podnieść, że nie widać żadnych racji, aby w drodze wykładni przepisów art. 95n pkt 1 prawo o adwokaturze, czy art. 74¹ ustawy o radcach prawnych „odpowiedniość” stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego postrzegać jako niemożność stosowania w jakimkolwiek zakresie przepisów rozdziału 56. Wbrew ogólnym regułom wykładni prawniczej jest przecież eliminacja uprawnień obwinionego adwokata czy radcy prawnego do skorzystania z instytucji wznowienia postępowania w sytuacji, gdy ustawa w zakresie przepisów dyscyplinarnych takiego wyłączenia nie przewiduje. Wyprowadzenie takiego wniosku byłoby na niekorzyść obwinionego w zakresie jego uprawnień procesowych, przy braku negatywnej regulacji procesowej i przy istnieniu ogólnej

klauszuli odesłania przewidzianej w tych ustawach. Po drugie, wspomniano już, że wznowienie postępowania oparte jest na innych przesłankach niż kasacja. Nie jest do pogodzenia ze standardem rzetelnego postępowania dyscyplinarnego sytuacja, w której obwiniony nie może skorzystać z instytucji wznowienia postępowania na wniosek lub z urzędu, wtedy gdy np. Trybunał Konstytucyjny orzekł o niekonstytucyjności przepisu na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 540 § 2 k.p.k.), gdy w związku z postępowaniem dyscyplinarnym dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia (art. 540 § 1 pkt 1 k.p.k.), czy też gdy ujawniły się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, iż obwiniony nie popełnił czynu (art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k.). Podobnie nie sposób obwinionego pozbawić możliwości wzruszenia prawomocnie zakończonego postępowania dyscyplinarnego, gdy w jego toku doszło do zaistnienia tak poważnych uchybień jak te opisane w art. 439 § 1 k.p.k. Nie sposób przecież wykluczyć, że przykładowo, sąd może być nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie, albo też orzeczono karę nieznaną ustawie, bądź też zachodziły okoliczności wyłączające postępowanie lub też nie zostało podpisane orzeczenie przez osobę biorącą udział w jego wydaniu. Niektóre z tych uchybień mogą zaistnieć już po rozpoznaniu kasacji lub też zaistniały wcześniej ale dopiero wówczas zostały ujawnione (np. osądzenie już tego czynu dyscyplinarnego). W układzie, gdy strona skorzystała już z własnej kasacji sygnalizacja potrzeby wznowienia postępowania dyscyplinarnego z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.) pozwala stronie na uruchomienie trybu, który takie wadliwe orzeczenie usunie z porządku prawnego. Konkludując powyższe, Sąd Najwyższy stwierdza, że **nie ma żadnych normatywnych racji, aby uznać, że zawarte w ustawach: ustawa - prawo o adwokaturze (art. 95n pkt 1) oraz ustawa o radcach prawnych (art. 74¹ pkt 1), przepisy odsyłające do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego w sprawach nieuregulowanych w tych ustawach, wyłączały z zakresu odesłania jakiegokolwiek stosowanie przepisów rozdziału 56 tego kodeksu do postępowania dyscyplinarnego toczącego się wobec adwokatów lub radców prawnych.**

Po tych rozważaniach, trzeba przejść do drugiej kwestii, która rysuje się jako konieczna. Chodzi o właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego do procedowania w zakresie istnienia podstaw do wznowienia postępowania z urzędu. Jasne jest, że podstawą do określenia właściwości muszą być odpowiednio stosowane przepisy art. 544 § 1 i 2 k.p.k. (art. 74¹ pkt 1 u.r.p.). Przepisy te ustanawiają zasadę, że o wznowieniu postępowania nie rozstrzyga ten sąd, którego orzeczenie zakończyło prawomocnie postępowanie w sprawie. Ta sama zasada musi zatem, wynikać z odpowiedniego stosowania przepisu art. 544 § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ u.r.p. Nie ma przecież innego mechanizmu do określenia właściwości sądu. Z tego powodu nie można zgodzić się z twierdzeniem, że Sąd Najwyższy będzie właściwy tylko w sytuacji, gdy po rozpoznaniu kasacji uchyli wyrokiem zaskarżone orzeczenie oraz poprzedzające go orzeczenie sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji i uniewinni obwinionego lub umorzy postępowanie (W. Kozieliwicz, Odpowiedzialność..., s.120). Właściwość Sądu Najwyższego nie jest oczywiście związana z tym, że rozpoznał w sprawie kasację, która została oddalona (por. np. postanowienie SN z dnia 12 kwietnia 2001 r., III KO 53/99, OSNKW 2001, z. 7-8, poz. 67), ale z tym, iż właściwy musi być organ (sąd) wyższego rzędu nad tym, którego orzeczenie zakończyło prawomocnie postępowanie dyscyplinarne. Podkreślić trzeba, że jeżeli ustawodawca chce określić właściwość (poziomą) sądu korporacyjnego do wznowienia postępowania dyscyplinarnego, to czyni to wyraźnie (zob. np. art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich).

Po tych wstępnych uwagach, przejść trzeba do meritum. Bezspornie, w sprawie istnieje podstawa do wznowienia z urzędu postępowania dyscyplinarnego. Otóż, zgodnie z treścią art. 64 ust. 1 u.r.p. odpowiedzialności dyscyplinarnej podlegają radcowie prawni i aplikanci radcowscy za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych. W ustawie o radcach prawnych nie przewidziano możliwości prowadzenia postępowania dyscyplinarnego co do osoby, która utraciła status radcy prawnego, choć takie rozwiązanie w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej przyjęto np. w stosunku do sędziów (art. 118 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. prawo o ustroju sądów powszechnych – t.j. Dz.U. 2016, poz. 2062). To, że postępowanie dyscyplinarne może toczyć się tylko wobec osoby, która jest radcą

prawnym wynika także z treści art. 30 ust. 1 u.r.p. Przepis ten umożliwia bowiem radzie okręgowej izby radców prawnych odmówić skreślenia z listy radców prawnych tego radcy prawnego wobec którego toczy się postępowania dyscyplinarne pomimo tego, iż złożył on wniosek o skreślenie go z tej listy (art. 29 ust. 1 u.r.p.). Cel tej regulacji jest jasny. Ma ona służyć temu, aby nie można było unikać odpowiedzialności dyscyplinarnej poprzez złożenie wniosku o skreślenie z listy radców prawnych. Z przepisu tego również wynika, że utrzymanie statusu radcy prawnego jest warunkiem niezbędnym do dalszego prowadzenia postępowania dyscyplinarnego wobec tej osoby, która była radcą prawnym w czasie popełnienia czynów opisanych w treści art. 64 ust. 1 u.r.p. Tymczasem, w sprawie [...] Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych orzeczeniem z dnia 4 grudnia 2013 r. orzekł wobec G. S. karę pozbawienia prawa wykonywania zawodu radcy prawnego z prawem ubiegania się o ponowny wpis na listę radców prawnych po upływie 10 lat od dnia wykonania kary. Orzeczenie to zostało zmienione przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzeczeniem z dnia 10 grudnia 2014 r., tylko w zakresie wyeliminowania zwrotu „z prawem do ubiegania się o ponowny wpis na listę radców prawnych po upływie 10 lat od dnia wykonania kary”; w pozostałym zakresie orzeczenie to utrzymano w mocy. Kasacja od tego orzeczenia została oddalona jako oczywiście bezzasadna w dniu 17 listopada 2015 r. przez Sąd Najwyższy. Zatem, skoro w dniu 17 listopada 2015 r. orzeczenie o pozbawieniu prawa wykonywania zawodu radcy prawnego było wykonalne (art. 62⁵ ust. 2 u.r.p.), to pociągało ono za sobą skreślenie z listy radców prawnych (art. 65 ust. 2c u.r.p.). To zaś oznaczało, że w dacie orzekania (...) przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny (17 lutego 2016 r.) G. S. nie był już radcą prawnym, a zatem, postępowanie dyscyplinarne nie mogło się wobec niego toczyć z powodu niepodlegania sądownictwu korporacyjnemu radców prawnych. Tak określona przeszkoda stanowi odpowiednik art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 74¹ u.r.p. Z tego powodu stało się konieczne wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. i w zw. z art. 17 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 74¹ u.r.p., a konsekwencją zaistnienia wskazanego powyżej uchybienia jest uchylenie orzeczenia sądu dyscyplinarnego II instancji oraz utrzymanego nim w mocy orzeczeniem z dnia 17 czerwca 2015 r. Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego

Okręgowej Izby Radców Prawnych i umorzenia postępowania dyscyplinarnego wobec G. S. Orzeczenie o kosztach postępowania dyscyplinarnego jest uzasadnione treścią art. 70⁶ ust. 2 *a contrario* u.r.p.

Wydatkami postępowania wznowieniowego obciążono Skarb Państwa.

r.g.